

Något om Ukraina och Gammalsvenskbyn under 2019

Så har det återigen ett år, 2019, gått till ända. I den lilla byn vid Dnjeprs strand i södra Ukraina har det inte hänt några stora omvälvande ting men dock har ju inte heller tiden stått stilla.

I Ukraina fortsätter kriget i landets östra delar som tidigare även om striderna mattats av något under 2019.

Under året som gått var det också presidentval i Ukraina och segrade gjorde den tidigare komikern; Volodymyr Zelenskyj som i andra valomgången fick 73% av rösterna medan den sittande presidenten Petro Porosjenko endast fick 25%.

President Zelenskyj rider för närvarande på en popularitetsvåg och vid höstens val till Ukrainas parlament; "Verchovna Rada Ukrajiny" erhöll hans parti; "Folkets Tjänare" en betryggande majoritet vilket gör det lättare för presidenten att regera landet.

Ett vallöfte som Volodymyr Zelenskyj lovat väljarna är att reformera landet och få bort den alltför utbredda korruptionen.

Ett annat löfte som han lovat väljarna är att skapa fred med Ryssland som man legat i konflikt med sedan 2014. I ett försök att bryta dödläget möttes under hösten för första gången den nye presidenten och Rysslands president Putin i Paris. Dock blev mötet ingen större framgång för fredsprocessen men man har bl a enats om truppreträter, fångutväxling och gasleveranser. Många ukrainare tror att om det skall bli en fred så blir det på Putins villkor och innan förhandlingarna i Paris var det stora demonstrationer i Kiev där man krävde att det inte skulle ske några eftergifter alls gentemot Ryssland. Ukrainiska nationalisterna kräver också att Ryssland ger tillbaka Krimhalvön till Ukraina vilket dock aldrig kommer att ske. Enligt Putin så står frågan om Krim inte ens längre på dagordningen.

En annan politisk fråga som kommer att beröra folket i Gammalsvenskbyn i hög grad är privatiseringen av jordbruksmark. Sedan 2001 har det funnits ett moratorium för försäljning av mark, vilket i praktiken inneburit förbud. Nu har det nya parlamentet avskaffat moratoriet och lovat att stifta en lag som skall göra det möjligt för privatpersoner och bolag att från den 1-a oktober 2020 få köpa jordbruksmark. Det är främst Världsbanken och EBRD (Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling) som tvingat fram detta beslut som villkor för att Ukraina skall få krediter i framtiden.

En majoritet av Ukrainas befolkning är emot privatiseringen och under hösten har det förekommit stora demonstrationer mot upphävandet av moratoriet, bl a har man i vår region vid ett tillfälle blockerat bron över Dnjepr vid Nova Kakhovka.

I Ukraina finns det upp till 35 miljoner ha mycket bördig åkermark och en del av denna brukas redan idag av stora ukrainska och utländska bolag. I den nya lagen skall det också bli möjlighet för utländska intressen att få förvärva mark genom att man registrerar ett bolag i Ukraina som står som ägare. Många i Ukraina är därför idag mycket oroade och tror att fram för allt kinesiska bolag kommer att köpa upp stora arealer.

Priserna på mark i Ukraina är inte heller särskilt höga, de kan dock variera kraftigt i de olika oblasten och regionerna, den ukrainska staten har dock bestämt ett minimipris på 1500 USD/ha. Det var många år sedan det var så låga priser på mark i Sverige och i övriga Västeuropa.

Det har även i diskussionerna framförts att de som arrenderar mark idag skall ha förköpsrätt. Detta innebär t ex att det bolaget som idag arrenderar marken på den förra kolchosen; "Kolos" i Zmejevka och som i hela Ukraina brukar mer än 600000 ha har goda möjligheter att bli ägare till den marken som tidigare hörde till byn.

Bland svenskätlingarna har det också skett förändringar under året. I maj avled Andre' Hoas, 77 år. Andre' har varit sjuk och sängliggande de senaste åren och var kanske inte så känd bland besökande svenskar. I juli dog Elsa Kozenko, bara några dagar efter det att hon fyllt 89 år. Elsa Kozenko var mer känd och bekant bland svenskar som besökt byn och gjorde alltid ett djupt intryck. Elsa som hade en stark tro var också stort engagerad i den Lutheranska kyrkan, hon bestämde ofta vilka psalmer som skulle sjungas och tog aktiv del av gudstjänsten. I slutet av juli avled också Viktor Norberg, 65 år. Viktor hade varit sjuk en tid men dödsfallet kom ändå oväntat. Det var meningen att Viktor skulle åka med till Gotland och första augustifirandet, men av det blev intet.

Andre' Hoas strax innan kistlocket skruvas på.

Elsa Kozenko blir här buren de sista stegen till graven.

Idag finns det bara två av de äldre svensktalande damerna, Maria Malmas och Emma Utas, Elsa Kozenkos syster. Maria har de senaste åren endast bott i byn under sommarhalvåret, hon bor under vintern hos dottern Galina i Nova Kakhovka då den ukrainska vintern är lättare för henne att härda ut i staden än i Gammalsvenskbyn.

Emma Utas, den äldsta av de två svensktalande damerna, Emma fyller 88 år i mars. Bilden togs i samband med överlämnandet av matpaket i december.

Nytt för året är att den yngre generationen har börjat inse att det är deras tur att ta över och ta emot svenska gäster. För att förbättra sin svenska träffas man numera en gång i veckan och pratar bara svenska med varandra. Enligt dem själva tycker de att det är både nyttigt och trevligt att få förkovra sej i det svenska språket.

Den svenskundervisning som bedrivs i skolan av Larissa Belej fortsätter som tidigare med en grupp av barn och en med vuxna.

Fyra glada damer tillsammans på onsdagsmarknaden i byn. Samtliga dessa träffas och övar sej prata svenska en gång i veckan. Från vänster, Anna Bush, Luba Gvozdik, Valentina Herrmann och Lilja Malmas. På bilden ovan saknas Maria Proniv som också ingår i gruppen.

En stor händelse under året var bröllopet mellan Sofia Hoas och Lars Thomsson. Det har såvitt jag vet aldrig skett att svenskar ordnat bröllop i Gammalsvenskbyn tidigare under modern tid och det var en händelse som alla i byn gladdes åt länge. Den efterföljande festen bjöd på både mycket god mat och trevlig samvaro mellan de ukrainska och de svenska gästerna. Både Sofia och Lars är sen länge väl kända och bekanta med många i Zmejevka inte minst på grund av deras engagemang i Föreningen Svenskbyborna samt i ICLD-projektet.

Alla byborna önskar brudparet all lycka och framgång. Man ser också fram emot att under många år framöver få samarbeta med Sofia och Lars i olika frågor som rör byns framtid.

Sofia och Lars Thomsson.

Det var en mycket vacker och stämmingsfull vigselakt som skedde nere vid Dnjepers strand och där Staffan Beijer från Gotland var vigselförrättare.

ICLD-projektet med inriktningen på demokrati och jordbruk och som pågått under tre år är nu avslutat. I skrivande stund är det ännu inte bestämt om någon fortsättning men diskussioner pågår om ett projekt under ytterligare tre år. ICLD-ledningen i Sverige har uttryckt att man vill ha större tyngdpunkt på att samarbeta med Berislav och hela regionen. Turistprojektet som startade ett år senare kommer att pågå under hela 2020 och om det blir en fortsättning av detta är också för tidigt att sja om.

Det skulle vara mycket tråkigt om det inte blev en förlängning av demokrati- och jordbruksprojektet. Alla i byn som varit involverade i projektet anser att man just börjat och att en fortsättning är väldigt angelägen. Den utbildning som kommit byns lantbrukare till del har varit mycket uppskattad och inte minst studieresorna till Gotland har varit viktiga och gett nya perspektiv och stimulerat byns lantbrukare att förkovra sig genom att deltaga i projektet.

Dimitri Norberg i full färd med att plantera purjolök under besöket hos Urban Kotz på Gotland.

Deltagarna i ICLD-projektet från Gotland och Zmejevka vid Tatchankamonumentet i Kakhovka.

För de mindre lantbrukarna i byn som i stor utsträckning odlar färskpotatis har det gångna året gett bra inkomster. Priset på potatis har aldrig tidigare varit så högt, upp till 12-13 UAH/kg, ca fem SEK. Ett problem detta året är att en del odlingar drabbats av mjöldagg som sen resulterar i brunröta och gör potatisen mindre lagringsduglig. Lantbrukarna i Zmejevka har ännu inte lärt sej hur viktigt det är med rätt och regelbunden bekämpning av denna svampsjukdom.

Under de senaste åren har man även hittat nya marknader för potatisen. Innan kriget med Ryssland gick all potatis från byn till de stora industristäderna i östra Ukraina vilka numera är ockuperade av Ryssland och i stort sett stängda för yttvärlden. Detta året har uppköparna kommit från andra städer och efterfrågan på potatis från byn har varit god. Det är dock mycket svårt för byns potatis- och grönsaksodlare att den enda marknaden för deras produkter är de lastbilar som kommer till byn och som både bestämmer kvantiteter och priser. Här hade behövts någon form av samordning och gemensamt utbud men vägen dit är tyvärr mycket lång för de ukrainska odlarna.

Lastbilar i väntan på att lasta potatis.

Under ett par års tid har man i Föreningen Svenskbyborna diskuterat att inrätta ett museum i byn. Man har sett på olika hus som kan vara lämpliga och slutligen så har föreningen bestämt sig för byggnaden som också inrymmer byns restaurang. Denna byggnad har tidigare tillhört kolchosen och användes under kolhostiden som både restaurang och lager för matvaror. Huset som ligger mitt i byn gör det lätt att ta emot framtida besökare, det finns gott om plats för parkering av både bilar och bussar.

Ett problem i samband med köpet var att det fanns 92 olika registrerade ägare till huset vilket gjorde att pappersexercisen blev omfattande. Slutligen i december genomfördes ett köp av fastigheten där Carl Sture´n, tidigare delägare av Chumakföretaget gick in som tillfällig ägare.

Byborna och framförallt svenskättlingarna ser fram emot att få ett eget museum till byn som på ett bra och informativt sätt kan ge kunskaper om byns och svenskarnas historia.

Byggnaden som skall rymma det framtida museet.

Efter det att köpet blivit registrerat träffades man för en första överblick av lokalerna till museet. Från vänster; Natasja Hatuntseva, Peter Knutas, Alexander Kozak, Carl Sture´n och Valeriy Serov, byggmästare. Natasja Hatuntseva har innan köpet blivit klart haft mycket huvudbry med alla handlingar rörande huset på grund av att det fanns så många delägare.

Julen firades också detta året på sedvanligt sätt i den Lutheranska kyrkan. Gudstjänsten var som vanligt denna dagen mycket välbesökt och förrättades av pastor Oleg Fisher från Krivoj Rog. Efter gudstjänsten bjöds alla kyrkobesökarna på lunch som även detta året bekostades av Françoise och Bertil Gustafsson, Stockholm.

Vid julgudstjänsten underhöll barn från byns förskola med sång och dans.

Kyrkans barnkör framförde ett julspel.

Natasja Hatuntseva utklädd till tomte, delar ut godispåsar till barnen, en uppgift som hon är väl förtrogen med då hon gjort det i flera år.

Under jullunchen fick samtliga kyrkbesökare ett ljus vilket skall symbolisera att man i Sverige tänker på sina avlägsna släktingar i Ukraina. En tradition som infördes av den dåvarande ordföranden i föreningen; Birgitta Utas.

Strax innan nyåret kunde man i byn ta ytterligare del av svenskars välvilja. Det var som tidigare år utdelning av matpaket till äldre och sjuka en gåva från Gammalgarns och Östergarns kyrkliga syförening. I år bidrog också Österängs församling i Kristianstad samt Ingrid Hallefält-Sjöholm, Vinslöv med ekonomiskt bidrag. Det var 40 personer som kom i åtnjutande av denna förmån och alla kände varm tacksamhet till för dem okända givare i Sverige. En dam blev så rörd att hon grät glädjetårar, sa att hon inte kunde förstå hur svenskarna kan vara så snälla.

Anna Bila, svenskättling var en av dem som fick ett matpaket. På bilden också Tatjana Kucher, ansvarig för de sociala frågorna i byn och som tillsammans med hemvårdarinnan Julia Bulba bestämt vilka som skulle få matpaketet.

När man åker runt och besöker byborna i deras hem är det både tråkigt och deprimerande att se de hårda villkoren för hur människorna i byn lever. Många bor i kalla och dragiga bostäder och måste sitta med ytterkläderna på inomhus för att inte frysa.

En ukrainsk dam; Anna Kutjma som har svårt att hålla värmen inomhus.

Gammalsvenkbyn är den enda byn som jag känner till som får stor hjälp utifrån. Det lär finnas 5000 tidigare kolchosbyar i Ukraina så Gammalsvenkbyn är i högsta grad privilegierad. Det kommer varje år hjälp i stor omfattning från olika håll i Sverige. Den störste bidragsgivaren är Föreningen Svenskbyborna som ger regelbunden hjälp åt sjuka med medicin och behandling. En annan stor bidragsgivare är Araslövs församling som varje år några söndagar skänker kollekten och vars

församlingsmedlemmar skänker stickade alster till barn som den lutheranska kyrkan sedan fördelar. Den kyrkliga syföreningen på Gotland är som nämnts tidigare också en stor givare.

Sofia Hoas överräcker hjälp från Föreningen Svenskbyborna till Galina Solonina som varit sjuk. Med på bilden är också hemvårdarinnan; Julia Bulba

Bitte och Leif Johnsson Önnestad är också stora bidragsgivare. Bitte och Leif har under flera år samlat in och gett stora bidrag till framförallt byns ålderdomshem. Här överlämnar Leif insamlade medel åt Natasja Zabluda, föreståndare på hemmet

Bland andra bidragsgivare under året som jag noterat kan nämnas;

Anna-Lena och Christer Benteke, Önnestad

Pär Andersson, Önnestad

Siw och Jan Andersson, Löddeköpinge

Eivor och Erling Skoglösa, Åhus

Eva Nygren och Kennet Arvidsson, Tomelilla

Birgitta Utas, Slite, Gotland

Kjell Kotz, Ganthem, Gotland

Lennart Martis, Ganthem, Gotland

Mats Bondesson, Dalhem, Gotland

Ingrid och Bo Sjöholm, Vinslöv

Kennet Larsson, Båstad

Rune Williamsson, Båstad

Vanja Albin, Vejbystrand

Nils-Börje Nilsson, Förslöv

Margit och Göran Henriksson, Hjärnarp

Edith Breitner och Nils-Erik Berntsson, Tollarp

Elna och Sven-Börje Svensson, Tollarp

Inger och Lars Pettersson, Fjälkinge

Viveka Dettmar, Kristianstad

John-Börje Thelin, Anderslöv

Margareta Strand och Lars-Olof Hansson, Anderslöv

Birgitta Hansson och Sten-Eskil Larsson, Anderslöv

Carl Sture´n, Kiev

Kristianstad-Wä Rotary Club

Österängs församling, Kristianstad

Chumak företaget, Kakhovka

Till sist vill man ju vara optimistisk och skriva om positiva tongångar om Gammalsvenskbyn men tyvärr finns det även svårigheter inför framtiden. Ett stort problem för Gammalsvenskbyn och hela den ukrainska landsbygden är arbetslösheten vilket gör att folk som vill ha arbete flyttar till tätorterna och av vilket följer att befolkningen på landsbygden minskar. För ungdomar som skaffar sig högre utbildning finns heller ingen utkomst i byarna utan man måste söka sin försörjning i framförallt de större städerna. Bland befolkningen i byarna är en övervägande del äldre och det föds för få barn. Under 2019 föddes det t ex i Zmejevka endast 15 barn emedan det avled 34 personer.

Den strukturomvandling som nu sker på den ukrainska landsbygden innebär att allt fler hus står tomma och underhålls de inte så rasar de snart ihop. Här ett hus i Zmejevka som skattat åt förgängelsen.

Antalet personer som arbetar i Polen eller i andra grannländer i väst har ökat under 2019 och i framtiden tror man att allt fler kommer att ge sej av.

Detta året har skolan i Minchurinetz delvis stängts. De äldre eleverna måste nu åka buss till den större skolan i Zmejevka och troligen inom en ganska snar framtid kommer alla barnen att bussas till den skolan. Det finns i Minchurinetz idag färre än 30 elever i fyra klasser och det är för få för att hålla igång en skola.

Det har under några år diskuterats om borgmästarekontoret, bysovjeten, skall vara kvar i byn eller flytta till Berislav. Ännu finns inget slutligt beslut men troligtvis blir det någon form av förändring. Runt om i oblastet, länet, har många mindre lokala kontor i byarna stängts och personalen måste arbeta på de regionala kontoret i centralorten.

Borgmästaren; Alexander Kozak på sitt tjänsterum tillsammans med sekreteraren Ludmilla Lemetjuk, till vänster Andre´ Tokar, tidigare ansvarig för jordbruksdelen i ICLD-projektet.

Avslutningsvis måste man ändå se det positiva för landet Ukraina och Gammalsvenskbyn. Det finns så mycket som är bra, det finns en optimism i landet. Man tror nu också att den nye presidenten skall föra landet framåt inte minst om han får bukt med korrruptionen. I Ukraina sker det hela tiden en utveckling trots svårigheterna och framförallt de människor som har ett arbete har fått det bättre. Lönerna och pensionerna har höjts så sakteliga under de senaste åren även om de ännu är mycket låga jämfört med de svenska nivåerna.

Låt oss hoppas på det bästa för invånarna i Ukraina och Gammalsvenskbyn.

Sven Bjerlestam

Januari 2020